

การพัฒนาแบบจำลองการลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างมีส่วนร่วม ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

The Development of a Participatory Model for Reducing Road Traffic Accidents in Pakpoo Subdistrict, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province

จันทร์จิรา แก้วแสง, วรพจน์ พรหมสัทยพรต, รุจิรา โนนสะอาด

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Janjira Kaewsang, Vorapoj Promasatayaprot, Rujira Nonsa-ard

Faculty of Public Health, Mahasarakham University

Corresponding Author: vorapoj@msu.ac.th

Received 2025 Jul 18, Revised 2025 Jul 31, Accepted 2025 Aug 13

DOI: 10.14456/iudcj.2026.8

บทคัดย่อ

ปัญหาอุบัติเหตุทางถนนเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญระดับโลกและประเทศ ส่งผลให้ผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก รวมถึงค่าใช้จ่ายทางด้านสาธารณสุขที่เพิ่มขึ้น การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนน พื้นที่ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์และข้อมูลเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 กลุ่มตามหลักสมัชชาสุขภาพ ได้แก่ ภาคการเมือง ภาควิชาการ ภาคประชาชน โดยเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ร้อยละ ค่าต่ำสุด - สูงสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำนวน 664 คน ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้ Content Analysis จำนวน 58 คน

ผลการศึกษา การวางแผนปฏิบัติการโดยใช้เครื่องมือแนวทางการดำเนินการจัดการความปลอดภัยทางถนนด้วยเครื่องมือ 5 ชิ้น ได้แก่ สามเหลี่ยมปัจจัยกำหนดสุขภาพ แผนภูมิต้นไม้ปัญหา บันไดผลลัพธ์ การวิเคราะห์แรงเสริม - แรงต้าน และการรวบรวมข้อมูลสะท้อนผลลัพธ์และดำเนินกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการลดอุบัติเหตุทางถนนในด้านกระบวนการตัดสินใจในการลดอุบัติเหตุทางถนน (mean = 4.05, S.D.= 0.68) กระบวนการดำเนินการในการลดอุบัติเหตุทางถนน (mean = 3.96, S.D.= 0.43) และการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก (mean = 4.65, S.D.= 0.45) การติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง (mean = 3.60, S.D.= 0.51) ความพึงพอใจในการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พึงพอใจในระดับมาก (mean = 3.84, S.D.= 0.64) จากการศึกษาสรุปได้ว่าการให้ความสำคัญและเข้าใกล้กับการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนน ความร่วมมือที่เข้มแข็งของ ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาชน จะนำไปสู่ความต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ: รูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนน, อุบัติเหตุทางถนน, การมีส่วนร่วม, รูปแบบการมีส่วนร่วม

Abstract

Road traffic accidents are a major health problem worldwide and in Thailand, resulting in a large number of injuries and deaths, as well as increased healthcare costs. This study aimed to develop a participatory model for reducing road traffic accidents in Pakpoo Subdistrict, Muang District, Nakhon Si Thammarat Province. This study employed an action research design. Both qualitative and quantitative data were collected. The sample was categorized into three groups in accordance with the principle of the Health Assembly, the political sector, the academic sector, and the civil sector. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, minimum - maximum, mean and standard deviation from a total of 664 participants. Qualitative data were analyzed using content analysis from 58 participants.

The results of the study revealed that action planning was carried out using five road safety management tools. These include the health determinants triangle, problem tree diagram, outcome ladder, reinforcement-resistance analysis, and outcome reflection data collection. The activities were carried out in accordance with the action plan. The findings revealed that most participants demonstrated the level of engagement in road accident reduction through decision-making processes (mean = 4.05, S.D. = 0.68), operational processes (mean = 3.96, S.D. = 0.43), and benefit realization (mean = 4.65, S.D. = 0.45) were high level, while their participation in monitoring and evaluation was at a moderate level (mean = 3.60, S.D. = 0.51). Regarding satisfaction with the implementation of road accident reduction, the majority of participants reported a high level of satisfaction (mean = 3.84, S.D. = 0.64). The study concludes that emphasizing and understanding the resolution of road traffic accident problems, along with strong collaboration among the political sector, academic sector and civil sector contributes to continuity and sustainability of the intervention.

Keywords: Road Accident Reduction Model, Road Traffic Accidents, Participation, Participatory Model

บทนำ

ปัญหาอุบัติเหตุทางถนนเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญ ทำให้มีผู้บาดเจ็บหรือทุพพลภาพ แม้จะมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านความปลอดภัยของยานพาหนะ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานบนถนน และกฎจราจรที่เข้มงวด แต่การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนยังคงเป็นวิกฤตด้านสาธารณสุขที่สำคัญ โดยทั่วโลกพบว่า การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนทำให้มีผู้เสียชีวิต 15 รายต่อประชากรแสนคน ซึ่งถือเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับต้น ๆ และมีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคของโลก โดยอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนสูงสุดอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คิดเป็นร้อยละ 28.00 ของโลก รองลงมา คือภูมิภาคแปซิฟิกตะวันตก คิดเป็นร้อยละ 25.00 ของโลก ภูมิภาคแอฟริกา คิดเป็นร้อยละ 19.00 ของโลกตามลำดับ⁽¹⁾

จากสถิติของกระทรวงสาธารณสุข พบว่า ตลอดระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบสาธารณสุขด้านค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลผู้บาดเจ็บสูงถึง 37,989 ล้านบาทต่อปี และยังส่งผลกระทบต่อระบบบริการสาธารณสุข โดยผู้บาดเจ็บรุนแรงเป็นกลุ่มผู้ป่วยที่ต้องการการรักษาพยาบาลที่ใช้ระยะเวลานาน และอุบัติเหตุทางถนนเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ภาวะทุพพลภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัว⁽²⁾

อัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในเขตสุขภาพที่ 11 ซึ่งครอบคลุม 7 จังหวัดในภาคใต้ตอนบน พบว่าใน พ.ศ. 2562 - 2566 มีอัตราการเสียชีวิตเฉลี่ย 31.43, 25.35, 25.46, 25.39 และ 25.96 รายต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ โดยจังหวัดนครศรีธรรมราชมีอัตราการเกิดอุบัติเหตุทางถนนเป็นอันดับสองของเขตสุขภาพ และพ.ศ. 2562 - 2566 มีอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ

ทางถนนเฉลี่ย 25.35, 20.73, 19.51, 20.49 และ 18.97 รายต่อประชากรแสนคน ตามลำดับจากการศึกษาของกรมควบคุมโรคพบว่า จังหวัดนครศรีธรรมราชมีอำเภอที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดอุบัติเหตุทางถนน ได้แก่ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช พังงา และท่าศาลา นอกจากนี้ยังรวมถึงอำเภอทุ่งใหญ่ ร่อนพิบูลย์ สีชล และชะอวดที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดอุบัติเหตุทางถนนที่เกี่ยวข้องกับรถจักรยานยนต์เป็นพิเศษ⁽¹⁾

การศึกษาอุบัติเหตุทางถนนในตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ในช่วง พ.ศ. 2562 - 2566 มีผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนจำนวน 372, 506, 417, 445 และ 335 ครั้ง ตามลำดับ มีผู้เสียชีวิต 4, 4, 3, 9 และ 9 ราย ตามลำดับ⁽³⁾ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ยานพาหนะที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุส่วนใหญ่เป็นรถจักรยานยนต์ (ร้อยละ 85.20) และรถกระบะ (ร้อยละ 14.80) ผู้ขับขี่ที่ประสบอุบัติเหตุส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 62.80) โดยกลุ่มอายุที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือกลุ่มวัยทำงาน (ร้อยละ 52.90) และส่วนใหญ่เป็นผู้ขับขี่ (ร้อยละ 76.70)

จากจำนวนการเกิดอุบัติเหตุทางถนนและการเสียชีวิตทำให้มีผลกระทบต่อผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตในชุมชน ครอบครัวมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นและรวมทั้งการสูญเสียบุคคลในวัยทำงาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีภาระในการดูแลรักษา ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีการดำเนินการในการแก้ปัญหาการเกิดอุบัติเหตุทั้งในด้านการจัดการด้านพฤติกรรม การณรงค์ให้ความรู้แก่นักเรียน การรณรงค์ให้ผู้ปกครองและเด็กสวมหมวกนิรภัย การจัดโครงการค่ายวินัยจราจรเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนน การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมโดยมีการจัดการจุดเสี่ยงที่ทำให้มีโอกาสในการเกิดอุบัติเหตุทางถนน ซึ่งหากดูจากสถิติจะ พบว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นยังอยู่

ในกลุ่มของการรณรงค์ในกลุ่มของนักเรียนและผู้ปกครอง แต่ยังไม่พบว่ายังขาดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นวัยทำงาน ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มที่มีการประสบอุบัติเหตุมากที่สุด นอกจากนั้นยังพบว่าการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุทางถนน ยังขาดการบูรณาการอย่างมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย ซึ่งการนำรูปแบบกระบวนการ การมีส่วนร่วมมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกันกับหลายภาคส่วน ร่วมกับกลไกการทำงานในระดับพื้นที่ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตำรวจ สถานศึกษา และ ภาคเอกชน เป็นต้น โดยดำเนินงานผ่านช่องทาง/ระบบการทำงานต่างๆ ในระดับพื้นที่ เพื่อลดอุบัติเหตุทางถนน จะสามารถแก้ปัญหาการเกิดอุบัติเหตุทางถนนได้ดียิ่งขึ้น ดังทฤษฎีของโคเฮนและอัสซอฟ ที่ว่าด้วยการมีส่วนร่วม หมายถึง สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ใน 4 มิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล⁽⁴⁻⁵⁾

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษา การพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างมีส่วนร่วม ในพื้นที่ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนน ความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง และคิดค้นแนวทาง เน้นความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการออกแบบและ ดำเนินการตามมาตรการด้านความปลอดภัยบนท้องถนน ในพื้นที่ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการลดอุบัติเหตุจราจร ทางถนน ได้แนวทางในการลดอุบัติเหตุจราจรทางถนน อีกทั้งยังสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นนโยบายระดับพื้นที่ เพื่อลดอุบัติเหตุจราจรทางถนนที่เหมาะสมอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์การเกิดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาผลของการพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนาการลดอุบัติเหตุทางถนน ในพื้นที่ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีการศึกษา

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research; PAR) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การวางแผน (2) การปฏิบัติ (3) การสังเกต และ (4) การสะท้อนผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษานี้ใช้หลักสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ตามหลักพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาชน

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 664 คน ประกอบด้วย ภาคการเมือง จำนวน 32 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีเมืองปากพูน เลขานุการนายกเทศมนตรีเมืองปากพูน สมาชิกสภาเทศบาลเมืองปากพูน ผู้ใหญ่บ้าน ภาควิชาการ จำนวน 9 คน ได้แก่ ตำรวจ ผู้รับผิดชอบงานอุบัติเหตุ

โรงพยาบาลเทศบาลเมืองปากพูน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 11 จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้อำนวยการกองช่าง ผู้อำนวยการกองการศึกษา ผู้อำนวยการกองสวัสดิการและสังคม หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลเมืองปากพูน และภาคประชาชน จำนวน 623 คน ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และประชาชน ผู้ได้รับผลกระทบ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 58 คน ประกอบด้วย ภาคการเมือง จำนวน 20 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีเมืองปากพูน เลขานุการนายกเทศมนตรีเมืองปากพูน สมาชิกสภาเทศบาลเมืองปากพูน ผู้ใหญ่บ้าน ภาควิชาการ จำนวน 9 คน ได้แก่ ตำรวจ ผู้รับผิดชอบงานอุบัติเหตุโรงพยาบาลเทศบาลเมืองปากพูน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 11 จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้อำนวยการกองช่าง ผู้อำนวยการกองการศึกษา ผู้อำนวยการกองสวัสดิการและสังคม หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลเมืองปากพูน และภาคประชาชน จำนวน 29 คน ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และประชาชน ผู้ได้รับผลกระทบ

เกณฑ์การคัดเข้า ได้แก่ 1) อยู่ในตำแหน่งไม่น้อยกว่า 1 ปี 2) มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานอุบัติเหตุไม่น้อยกว่า 1 ปี

เกณฑ์การคัดออก ได้แก่ 1) เปลี่ยนหน้าที่รับผิดชอบ 2) ย้ายสถานที่ปฏิบัติงาน ลาออก 3) ขอยกเลิกการเข้าร่วมกิจกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม สำหรับศึกษา กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการป้องกันอุบัติเหตุ และแบบสอบถามความพึงพอใจการจัดกิจกรรมโครงการ ของกลุ่มตัวอย่างเพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุทางถนน ในพื้นที่ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ลักษณะทางประชากร จำนวน 7 ข้อ ให้ผู้ตอบแบบสอบถามกรอกข้อมูลทั่วไปของตนเอง

เครื่องมือชุดที่ 2 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการลดอุบัติเหตุทางถนน จำนวน 21 ข้อ

เครื่องมือชุดที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนน จำนวน 10 ข้อ

เครื่องมือชุดที่ 4 แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุทางถนน จำนวน 7 ข้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ของผู้เกี่ยวข้องแบบบันทึกผู้เข้าร่วมกิจกรรม และบันทึกข้อมูลของผู้ร่วมสนทนาที่แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนกิจกรรม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการสังเกตพร้อมกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามขั้นตอนมาตรฐานของการสร้างเครื่องมือ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดประชุม ดังนี้

1.1 การศึกษาบริบทของพื้นที่ การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา

1.2 วางแผนพัฒนาความร่วมมือขับเคลื่อนการดำเนินงานการลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่แบบมีส่วนร่วม แยกนำผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนนและใช้เครื่องมือแนวทางการดำเนินการจัดการความปลอดภัยทางถนนด้วยเครื่องมือ 5 ชิ้นในการวิเคราะห์ปัญหาเชื่อมโยงปัญหาของอุบัติเหตุทางถนน

1.3 ออกแบบการขับเคลื่อนการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม และได้แผนในการลดอุบัติเหตุทางถนน

1.4 ได้แผนการพัฒนาแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างมีส่วนร่วม ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ขั้นตอนการปฏิบัติ (Action) การทำงานร่วมกัน โดยนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ จากการจัดประชุมในขั้นตอนการวางแผนมาสู่การปฏิบัติ

2.1 กิจกรรม “รณรงค์ป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนในช่วงเทศกาลปีใหม่ ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช”

2.2 กิจกรรม “การจัดทำข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช”

2.3 กิจกรรม “ให้ความรู้ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจราจรจักรยานยนต์ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช”

3. ขั้นตอนการสังเกตผล (Observation) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรม ติดตาม สนับสนุนการดำเนินการพัฒนาแบบการลดอุบัติเหตุ

ทางถนน อย่างมีส่วนร่วม ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1 ติดตามสนับสนุนกระบวนการดำเนินงาน และประเมินผลการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนน

4. ขั้นตอนการสะท้อนผล (Reflection)

4.1 สะท้อนผลการดำเนินงาน คืนข้อมูลเพื่อทบทวนกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทุกขั้นตอน ผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม

4.2 ถอดบทเรียน สรุปผล ปัญหา อุปสรรค

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ความตรงเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือโดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ร่วมประเมินความสอดคล้องของข้อคำถาม หากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.95 ผ่านเกณฑ์เนื่องจากมีมากกว่า 0.60

2. ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงไปหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.86 ผ่านเกณฑ์เนื่องจากมีมากกว่า 0.70

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยตระหนักถึงจริยธรรมการวิจัย มีการพิทักษ์สิทธิของตัวอย่างและได้กำหนดขั้นตอนในการพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยเสนอโครงการวิจัยให้คณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เลขที่รับรอง 775-748/2567 รับรองวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2567

ผลการศึกษา

ขั้นตอนการวางแผน (Planning)

P1 การศึกษาบริบทของพื้นที่การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทและสถานการณ์การเกิดอุบัติเหตุทางถนน ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และสรุปภาพรวมของปัญหา ประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำปัญหาที่ได้มาร่วมกำหนดแผนปฏิบัติการและกำหนดแนวทางในการพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องและกำหนดแผนปฏิบัติการ โดยการมีส่วนร่วมของภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาชน ผู้วิจัยดำเนินการวางแผนการขับเคลื่อนการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่แบบมีส่วนร่วม แกนนำผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนน โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อมูลดังนี้

กลุ่มตัวอย่างภาคการเมือง ภาควิชาการ ภาคประชาชนกลุ่ม ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.84 มีอายุเฉลี่ย 47.08 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 67.31 มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 46.45 อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 35.05 การรับรู้ข่าวสารผ่านช่องทาง Facebook ร้อยละ 56.13

กลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 86.93 มีอายุเฉลี่ย 53.61 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 61.81 มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 35.17 อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 33.17 การรับรู้ข่าวสารผ่านช่องทาง Facebook ร้อยละ 55.28

ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะเป็นสังคมเมือง มีจำนวนการเกิดอุบัติเหตุอยู่ลำดับที่ 3 ของอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และมีจำนวนผู้เสียชีวิตอยู่ลำดับที่ 1 ของอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช การเกิดอุบัติเหตุทางถนน จักรยานยนต์เป็นพาหนะที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุด ร้อยละ 74.31 และเพศชาย จะเกิดอุบัติเหตุสูงสุด ร้อยละ 55.96 ซึ่งผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บส่วนใหญ่ จะอยู่ในกลุ่มวัยทำงาน

P2 วางแผนพัฒนาความร่วมมือขับเคลื่อนการดำเนินงานการลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อร่วมกันวางแผนพัฒนาความร่วมมือขับเคลื่อนการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่แบบมีส่วนร่วม โดยมีภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาชน ร่วมกันวางแผนให้ได้กิจกรรม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในการลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่

P3 ออกแบบการขับเคลื่อนการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม โดยใช้เครื่องมือแนวทางการดำเนินงานการจัดการความปลอดภัยทางถนนด้วยเครื่องมือ 5 ขึ้นในการวิเคราะห์ปัญหา เชื่อมโยงปัญหาอุบัติเหตุทางถนน นำมาสู่การกำหนดการพัฒนาแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างมีส่วนร่วม

P4 ได้แผนการพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างมีส่วนร่วม ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การรณรงค์ป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนในช่วงเทศกาลปีใหม่ 2) การจัดทำข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุทางถนน 3) การให้ความรู้วัยทำงาน ขับขี่รถมอเตอร์ไซด์ปลอดภัยไว้ก่อน

ขั้นปฏิบัติการ (Action) การดำเนินงานในขั้นตอนนี้เป็นการนำแผนที่ได้จากขั้นตอนการวางแผนมาปฏิบัติจริง ผ่าน 3 กิจกรรมหลัก ดังนี้

A1 การรณรงค์ป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนในช่วงเทศกาลปีใหม่ ผลที่ได้พบว่าเป็นการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน ซึ่งมีการบูรณาการมาตรการทั้งด้านการป้องกัน การรณรงค์ และการจัดการจุดเสี่ยงในช่วงเทศกาล ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความตระหนักและมีพฤติกรรมการขับขี่ที่ปลอดภัยมากขึ้นในช่วงเทศกาลปีใหม่ ซึ่งเป็นช่วงที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดอุบัติเหตุ และเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนในช่วงเทศกาลปีใหม่ พบว่าในปี พ.ศ. 2567 มีจำนวนผู้บาดเจ็บ 12 ราย ขณะที่ในปี พ.ศ. 2568 ลดลงเหลือ 9 ราย คิดเป็นการลดลงร้อยละ 25.00 ของจำนวนผู้บาดเจ็บทั้งหมด

A2 การจัดทำข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุทางถนน ผลที่ได้พบว่าการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับอุบัติเหตุทางถนนอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบันทั้งในด้านเวลา สถานที่เกิดเหตุ ลักษณะเหตุการณ์ และผลกระทบ ลักษณะของผู้ขับขี่ ปัจจัยแวดล้อม โดยมีการเก็บข้อมูลอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้สะท้อนสถานการณ์อุบัติเหตุในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ข้อมูลถูกจัดเก็บและบันทึกลงในรูปแบบตารางและฐานข้อมูล เพื่อให้สามารถวิเคราะห์แนวโน้มและจุดเสี่ยงได้

A3 การให้ความรู้รณรงค์ทำงาน ขับขี่รถมอเตอร์ไซด์ปลอดภัยไว้ก่อน โดยการสนับสนุนข้อมูลทางด้านวิชาการจากหน่วยงานวิชาการเพื่อให้ประชาชนมีพฤติกรรม การขับขี่ที่ปลอดภัย เห็นถึงความสำคัญของการขับขี่ที่ปลอดภัย และลดการเกิดอุบัติเหตุ กลุ่มวัยทำงานที่เข้าร่วมกิจกรรมและอบรม. มีความรู้และความตระหนัก

เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับกฎหมายจราจรที่จำเป็นต่อผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ เช่น การสวมหมวกนิรภัย การขับขี่ด้วยความเร็วที่เหมาะสม การไม่ใช้โทรศัพท์ขณะขับขี่ และการเคารพสัญญาณไฟจราจร ทำให้เกิดการปรับพฤติกรรมไปในทิศทางที่ปลอดภัยมากขึ้น แต่ยังเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน อบรม. และหน่วยงานในพื้นที่มีส่วนร่วมในกระบวนการให้ข้อมูล ติดตาม และรณรงค์ ส่งผลให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจในการเฝ้าระวังและลดอุบัติเหตุอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนการสังเกต (Observation) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมติดตามสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างมีส่วนร่วม ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากการดำเนินการพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างมีส่วนร่วม ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

O1 ติดตาม สนับสนุนกระบวนการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงานการลดอุบัติเหตุทางถนน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานลดอุบัติเหตุทางถนน

การมีส่วนร่วมในการลดอุบัติเหตุทางถนนในด้านกระบวนการตัดสินใจในการลดอุบัติเหตุทางถนน (mean = 4.05, S.D.= 0.68) กระบวนการดำเนินงานในการลดอุบัติเหตุทางถนน (mean = 3.96, S.D.= 0.43) และการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก (mean = 4.65, S.D.= 0.45) การติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง (mean = 3.60, S.D.= 0.51) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการศึกษาการมีส่วนร่วมในการลดอุบัติเหตุทางถนน (n=58)

การมีส่วนร่วม	mean	S.D.
กระบวนการตัดสินใจในการลดอุบัติเหตุทางถนน	4.05	0.68
กระบวนการดำเนินงานในการลดอุบัติเหตุทางถนน	3.96	0.43
การรับผลประโยชน์	4.65	0.45
การติดตามและประเมินผล	3.60	0.51

จากการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการลดอุบัติเหตุทางถนน พบว่ากลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ซึ่งประกอบด้วย ภาคการเมือง ภาควิชาการ ภาคประชาชน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 72.41 และมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 27.59 ($\bar{X}=2.72$) (SD=0.45) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การศึกษาการมีส่วนร่วมในการลดอุบัติเหตุทางถนนจำแนกตามระดับ (n=58)

ระดับการมีส่วนร่วม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาก (3.68 - 5.00)	42	72.41
ปานกลาง (2.34 - 3.67)	16	27.59
น้อย (1.00 - 2.33)	0	0.00
$\bar{X} = 4.02$, S.D.= 0.45, Min = 3.05 Max = 5.00		

ความพึงพอใจการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนน

ความพึงพอใจการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนน ของกลุ่มตัวอย่างภาคการเมือง ภาควิชาการ ภาคประชาชน พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 57.42 และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 42.58 ($\bar{X}=3.84$) (SD=0.64) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวน และร้อยละ ความพึงพอใจการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนนของกลุ่มตัวอย่างภาคการเมือง ภาควิชาการ ภาคประชาชน (n =465)

ระดับความพึงพอใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาก (3.68 - 5.00)	267	57.42
ปานกลาง (2.34 - 3.67)	198	42.58
น้อย (1.00 - 1.33)	0	0.00
$\bar{X} = 3.84$, S.D.= 0.64, Min = 2.50 Max = 5.00		

ความพึงพอใจการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 73.87 และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 26.13 ($\bar{X}$ =4.08) (S.D.=0.58) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวน และร้อยละ ความพึงพอใจการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) (n =199)

ระดับความพึงพอใจ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
มาก (3.68 - 5.00)	147	73.87
ปานกลาง (2.34 - 3.67)	52	26.13
น้อย (1.00 - 1.33)	0	0.00
$\bar{X}$ = 4.08, S.D.= 0.58, Min = 2.80 Max = 5.00		

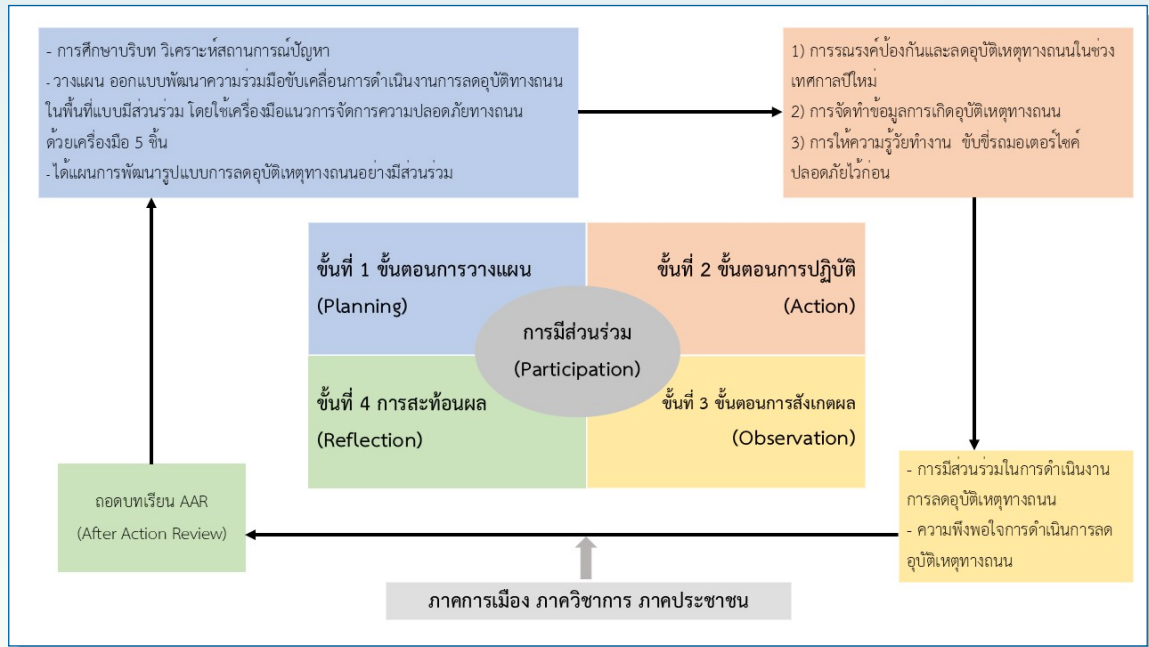
ขั้นสะท้อนผล (Reflection) ภายหลังการดำเนินกิจกรรมตามแผนการพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างมีส่วนร่วม

R1 สะท้อนผลการดำเนินงาน คืนข้อมูลเพื่อทบทวนกระบวนการดำเนินงาน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสะท้อนผลการดำเนินงานให้แก่พื้นที่ ตั้งแต่กระบวนการวางแผน โดยใช้เครื่องมือแนวทางการดำเนินงานการจัดการความปลอดภัยทางถนนด้วยเครื่องมือ 5 ขั้นตอน ในการวิเคราะห์ปัญหามาสู่กิจกรรมในการกำหนดการพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างมีส่วนร่วม 3 กิจกรรม มีการคืนข้อมูลจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ การรณรงค์ป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนในช่วงเทศกาลปีใหม่ ทำให้จำนวนผู้บาดเจ็บลดลง การจัดทำข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุทางถนน โดยมีการเก็บข้อมูลอย่าง ครบถ้วน ถูกต้อง และทันต่อเหตุการณ์เพื่อให้สะท้อนสถานการณ์อุบัติเหตุในพื้นที่ และการให้ความรู้ร่วทำงาน ขับขี่รถมอเตอร์ไซด์ปลอดภัยไว้ก่อน ทำให้เกิดการปรับพฤติกรรมไปในทิศทางที่ปลอดภัยมากขึ้น แต่ยังเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน อสม. และหน่วยงานในพื้นที่มีส่วนร่วมในกระบวนการให้ข้อมูลติดตามการดำเนินงาน

R2 ถอดบทเรียน สรุปผล ปัญหา อุปสรรค

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถอดบทเรียนผ่านกระบวนการ AAR (After Action Review) พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ 1) ความร่วมมือภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาชน ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาสถานการณ์ การวางแผน ออกแบบแก้ไข ปัญหาความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม และการร่วมกันติดตามประเมินผลการดำเนินงาน 2) ผู้มีส่วนร่วมในมีบทบาทหน้าที่ที่ครอบคลุมในทุกด้าน ของการพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนน ทั้งทางด้านวิชาการ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ด้านการให้ข้อมูล ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ แสดงความคิดเห็นในการวางแผน การดำเนินกิจกรรม ร่วมกันวางแผนออกแบบกิจกรรม และการนำแผนไปสู่การปฏิบัติทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

รูปที่ 1 รูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างมีส่วนร่วม ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์สถานการณ์การเกิดอุบัติเหตุทางถนน ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และสรุปภาพรวมของปัญหา ประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำปัญหาที่ได้มาร่วมกำหนดแผนปฏิบัติการและกำหนดแนวทางในการพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนน ในพื้นที่ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของ ผู้ที่เกี่ยวข้อง และกำหนดแผนปฏิบัติการโดยผู้วิจัยดำเนินการจัดประชุม โดยการมีส่วนร่วมของภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาชน ผู้วิจัยดำเนินการวางแผนการขับเคลื่อนการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่แบบมีส่วนร่วม แกนนำผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนน โดยใช้เครื่องมือแนวทางการดำเนินการจัดการความปลอดภัยทางถนนด้วยเครื่องมือ 5 ขั้น ในการวิเคราะห์ปัญหา

เชื่อมโยงปัญหาอุบัติเหตุทางถนน สอดคล้องการศึกษาที่ใช้เครื่องมือ 5 ขั้นตามกระบวนการวางแผนซึ่งสามารถช่วยให้เข้าใจปัญหาอย่างรอบด้าน ร่วมกับการมีส่วนร่วมของภาคการเมือง ภาควิชาการและภาคประชาชน ซึ่งต่างจากงานวิจัยที่มุ่งเน้นการดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐเพียงฝ่ายเดียว⁽⁴⁾

จากการศึกษากระบวนการพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ตำบลปากพูนอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช หลังจากได้ดำเนินการวางแผนปฏิบัติการโดยใช้เครื่องมือแนวทางการดำเนินการจัดการความปลอดภัยทางถนนด้วยเครื่องมือ 5 ขั้น ในการวิเคราะห์ปัญหา เชื่อมโยงปัญหาอุบัติเหตุทางถนนเพื่อลดอุบัติเหตุทางถนน ได้ดำเนินการตามแนวทางการพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างมีส่วนร่วม

ซึ่งได้มีการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนในช่วงเทศกาลปีใหม่ เพื่อป้องกันและลดความสูญเสียจากอุบัติเหตุทางถนนที่เกิดขึ้นในช่วงเทศกาล สอดคล้องกับการศึกษาของ เกษมสุข กันชัยภูมิ⁽⁶⁾ ที่ได้ดำเนินการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ประชาชนในการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน จัดกิจกรรมรณรงค์กับหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องตามเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งเป็นช่วงที่มีความเสี่ยงสูง แต่การดำเนินงานด้านการป้องกันอุบัติเหตุควรมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการสร้างพฤติกรรมความปลอดภัยทางถนน และจากการดำเนินกิจกรรมการให้ความรู้วัยทำงาน ขับขี่รถมอเตอร์ไซด์ปลอดภัยไว้ก่อน เพื่อให้เกิดพฤติกรรมขับขี่ที่ปลอดภัย กลุ่มแกนนำ อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำชุมชน และเป็นต้นแบบด้านพฤติกรรมความปลอดภัยในพื้นที่เป็นพลังขับเคลื่อนในการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ไปยังคนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมขับขี่ปลอดภัย รักษาวินัยการจราจร มีความรู้และความตระหนัก รู้ถึงกฎหมายจราจรที่จำเป็นต่อผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ สอดคล้องกับการศึกษาที่ได้ดำเนินการ และจะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความปลอดภัยของประชาชน และอาจจะมีการกลุ่มเป้าหมายในการจัดกิจกรรมไปยังกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชนเพื่อสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัยทางถนนในช่วงวัยเริ่มต้นของการใช้รถใช้ถนน⁽⁶⁻⁸⁾

การมีส่วนร่วมของภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาชน นับเป็นการดำเนินงานอุบัติเหตุทางถนนที่ได้ดำเนินการเป็นการให้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาชน ซึ่งการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เป็นผลมาจากในขั้นตอนการพัฒนารูปแบบสำหรับการศึกษาครั้งนี้ ทุกภาคส่วนทั้งภาคการเมือง ภาควิชาการ และ

ภาคประชาชนเป็นเจ้าของพื้นที่และเป็นเจ้าของมาตรการ รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนน เนื่องจากมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาการลดอุบัติเหตุทางถนน ตั้งแต่ด้านการศึกษาบริบทและสถานการณ์การเกิดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ การวางแผนออกแบบพัฒนาความร่วมมือขับเคลื่อนการขับเคลื่อนการดำเนินงานการลดอุบัติเหตุทางถนน การติดตาม สนับสนุน กระบวนการดำเนินงาน มีส่วนร่วมสะท้อนผลการประเมิน ผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค จากข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลย้อนกลับไปยังชุมชน เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 11 จังหวัดนครราชสีมา สอดคล้องกับการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการดำเนินงานอุบัติเหตุทางถนนอยู่ในระดับมาก⁽⁹⁻¹¹⁾ ขัดแย้งกับการศึกษาการมีส่วนร่วมการดำเนินงานการลดอุบัติเหตุทางถนน อยู่ในระดับปานกลาง และการสร้างความเป็นเจ้าของมาตรการหรือกิจกรรม เป็นการสร้างทีมในการดำเนินกิจกรรม⁽¹²⁻¹⁴⁾ ทุกภาคส่วนในพื้นที่ให้ความสำคัญร่วมผลักดันการดำเนินงานป้องกันการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนสอดคล้องกับการศึกษาที่ร่วมกันสร้างความเป็นเจ้าของมาตรการหรือกิจกรรมในการดำเนินการ⁽¹⁵⁻¹⁶⁾

การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการหามาตรการและรูปแบบในการลดอุบัติเหตุทางถนน ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการเกิดอุบัติเหตุภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาชนได้มีโอกาสในการรับรู้สถานการณ์ สาเหตุ ร่วมกันคิดแก้ไขปัญหา ตลอดจนการดำเนินกิจกรรม ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายทราบและตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนเอง

ในการแก้ไขปัญหาพัฒนาศักยภาพ และทักษะในด้านต่าง ๆ โดยการจัดอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และลงมือปฏิบัติงาน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการแก้ไขปัญหา เพื่อให้มองเห็นและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนนเป็นระบบ จนเกิดเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ชุมชนในการขับเคลื่อนความปลอดภัยทางถนน และจากการดำเนินการพัฒนาแนวทางการลดอุบัติเหตุทางถนน ในพื้นที่ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีการถอดบทเรียนเพื่อคืนข้อมูลให้แก่พื้นที่ สอดคล้องกับการศึกษาที่ได้มีการคืนข้อมูลให้แก่พื้นที่เพื่อหาหรือปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น⁽¹⁷⁻¹⁸⁾

การดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนนตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ กลุ่มภาคการเมือง ภาควิชาการ ภาคประชาชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) รับรู้ถึงความเสี่ยงเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินการดำเนินการลดอุบัติเหตุทางถนน ในส่วนของการรณรงค์ป้องกัน และลดอุบัติเหตุทางถนนในช่วงเทศกาลปีใหม่ การจัดกิจกรรม สร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยทางถนน นอกจากนี้ การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปในลักษณะมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของในมาตรการลดอุบัติเหตุ ส่งผลให้ประชาชนมีความพึงพอใจในระดับมาก สอดคล้องการศึกษาพบว่าระดับความพึงพอใจของภาคีเครือข่ายการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก⁽¹⁸⁻¹⁹⁾

สรุปผลการศึกษา

การพัฒนาารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างมีส่วนร่วม ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วย กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาชน การใช้เครื่องมือแนวทางการดำเนินงานการจัดการความปลอดภัยทางถนนด้วยเครื่องมือ 5 ขึ้นในการวิเคราะห์ปัญหาเชื่อมโยงข้อมูลอุบัติเหตุและมีขั้นตอนการวางแผนปฏิบัติการ การดำเนินกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการ การติดตาม สนับสนุนกระบวนการดำเนินการ การสะท้อนผลการดำเนินงาน การถอดบทเรียน สรุปผลปัญหาอุปสรรค ซึ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จคือ การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง ทั้งในด้านการให้ข้อมูลความร่วมมือในการวิเคราะห์สภาพปัญหาสถานการณ์ การวางแผนออกแบบแก้ไขปัญหา ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม และการร่วมกันติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ทำให้เกิดการพัฒนาารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช “...การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ผู้นำท้องถิ่นท้องถิ่น มีวิสัยทัศน์ให้ความสำคัญ มีความร่วมมือของทุกภาคส่วนประชาชน ทำให้เกิดการทำงานอย่างเป็นเป้าหมาย และเป็นทีม...” การแสดงความคิดเห็นของภาคการเมือง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) เทศบาลตำบลปากพูน ควรจัดเวทีประชาคมหรือเวทีเสวนา เพื่อเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง

2) เทศบาลตำบลปากพูนควรมีการดำเนินการติดตามการดำเนินงานการลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมของภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาชน เพื่อให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการลดอุบัติเหตุทางถนนในระยะยาว เพื่อให้เห็นความต่อเนื่องและปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน

2) การวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังตำบลในพื้นที่ใกล้เคียง เนื่องจากพื้นที่ใกล้เคียงมีลักษณะเป็นชุมชนเมืองเหมือนกันและเพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาแนวทางการลดอุบัติเหตุทางถนนให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ต่าง ๆ

3) การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมของประชาชนในระยะยาว หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสวมหมวกกันน็อก การขับที่ปลอดภัย หรือการใช้ถนนอย่างมีวินัย

แนะนำการอ้างอิงสำหรับบทความนี้

จันทร์จิรา แก้วแสง, วรพจน์ พรหมสัตยพรต, รุจิรา โนนสะอาด. การพัฒนารูปแบบการลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างมีส่วนร่วม ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง. 2569;11(1):101-116.

Suggested citation for this article

Kaewsang J, Promasatayaprot V, Nonsa-ard R. The Development of a Participatory Model for Reducing Road Traffic Accidents in Pakpoo Subdistrict, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. Institute for Urban Disease Control and Prevention Journal. 2026;11(1):101-116.

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. Global status report on road safety 2023. Geneva: WHO; 2023.
2. กรมควบคุมโรค. สถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนประเทศไทย. นนทบุรี: กรมควบคุมโรค; 2567.
3. ThaiRSC [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: ศูนย์ข้อมูลอุบัติเหตุ เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยทางถนน; c2024. การเปรียบเทียบ สถิติการเกิดอุบัติเหตุทางถนน ในประเทศไทย. 2567 [เข้าถึงเมื่อ 8 มิ.ย. 2567]; [ประมาณ 1 น.]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.thairsc.com/data-compare>
4. ฉลองชัย สิทธิวัจ, นิคม สุนทร, กรภัทร ชันไชย, ชาญชัย มหาวัน, นิคม อุทุมพร, เกษร ไชยวุฒิ, และคณะ. การพัฒนาความปลอดภัยทางถนนโดยใช้กลไกคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) ขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีเครือข่าย 6 อำเภอนำร่อง จังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.); 2564.

5. เกษมสุข กันชัยภูมิ. การพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วม โดยเครือข่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ. วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม และสุขภาพชุมชน. 2565;7(2):82-92.
6. อนันต์ บุญสนอง, ประคอง สุนทรจิตต์. แนวทาง กระบวนการ กลไก วิธีการในการดำเนินการด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหาด้านอุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต : กรณีศึกษา การป้องกัน และลดอุบัติเหตุทางถนน ช่วงเทศกาล. วารสารวิชาการเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. 2563;5(1):81-94.
7. ศุภชัย วาสนานนท์, ดลฤดี วาสนานนท์, นนทน วาสนานนท์. แนวทางการลดอุบัติเหตุทางรถยนต์จากปัจจัย ที่มีผลต่อการเกิดอุบัติเหตุ. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร. 2564;41(5):86-97.
8. สรณยา ศรีมาตร. กระบวนการมีส่วนร่วมในการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุจราจรของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี. วารสารการพยาบาล สุขภาพ และการศึกษา. 2565;5(1):24-35.
9. นัธวัฒน์ ดีตาช, พัสสรณ์ วรภัทร์ระกุล. การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและประชาชนในการป้องกัน และลดอุบัติเหตุทางถนนในจังหวัดสงขลา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการ และเทคโนโลยีอีสเทิร์น. 2564;18(1):233-46.
10. ดนัย เรือง, บุชริน เพ็งบุญ, กานต์ สิ้นสืบผล, พิพัฒน์ ชื่นสุขจิตต์, กฤษดา พงษ์ประเสริฐ, กฤษฎี จ่างตระกูล, และคณะ. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความปลอดภัยทางถนน: กรณีศึกษาชุมชนทองเอน. ใน: NCCE27, บรรณาธิการ. การประชุมวิชาการวิศวกรรมโยธาแห่งชาติ ครั้งที่ 27 วันที่ 24-26 สิงหาคม 2565; โรงแรมเดอะ เฮอริเทจ เชียงราย. เชียงราย: วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (วสท.); 2565. น. CE201-1-CE201-10.
11. นฤมล ไกรกล, วิรติ ปานศิลา, สัจด์ เชื้อลิ้นฟ้า. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อลดอุบัติเหตุทางถนน ในพื้นที่จุดเสี่ยง ตำบลบึงหวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. 2562;5(02):42-52.
12. เพ็ญพัทธ์ พระตะตา. การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการป้องกันอุบัติเหตุชุมชน ในเขตอำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. 2565;11(2):211-22.
13. พัทธยา แสงตรีสุ. การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน ในเขตอำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. 2564;10(2):560-69.
14. มยุรี บาทซารี. การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการป้องกัน และลดอุบัติเหตุชุมชน ตำบลหนองเม็ก อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. 2564;10(2):841-50.
15. โชติรส นพพลกรัง, ณัฐกร โต๊ะสิงห์, ทิพย์สุตา กุมผั่น. การจัดการความปลอดภัยทางถนนในชุมชน เทศบาลตำบลกำแพง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิจัย และพัฒนาด้านสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา. 2563;6(2):170-83.

16. สมบูรณ์ แฉวมั่น. รูปแบบการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุทางถนน ในตำบลโคกหล่าม อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 จังหวัดอุบลราชธานี. 2563;18(1):40-51.
17. สกลวรรณ นະนวน. รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายชุมชนในการขับเคลื่อนความปลอดภัยทางถนน ตำบลเหนือคลอง อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่. วารสารบัณฑิตวิจัย พัฒนา และนวัตกรรม. 2566;1(2):15-28.
18. สารสิน กิตติไพวานนท์. การพัฒนารูปแบบการป้องกันอุบัติเหตุจราจรทางถนน อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น. วารสารระบบบริการปฐมภูมิและเวชศาสตร์ครอบครัว. 2565;5(3):233-45.
19. อรุพงศ์ ประชาสุขสมบูรณ์. ประสิทธิผลของการนำนโยบายความปลอดภัยทางถนนไปปฏิบัติในพื้นที่ถนนสายรอง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐ และเอกชน. 2563;(2)1:27-36.
20. สานิตย์ เห่งพรหมมินทร์, พรพิมล มัชฌนาไส, ธีรธรรม มัชฌนาไส. การพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษาการแพทย์และสุขภาพ. 2568;10(1):748-55.